

Behandeling met Methotrexaat

Inleiding

De reumatoloog heeft u verteld dat u behandeld gaat worden met Methotrexaat (MTX) in tabletvorm of injectie. In deze folder geven we u informatie over dit medicijn. Daarnaast bespreken we de mogelijke bijwerkingen en enkele aandachtspunten bij de behandeling met Methotrexaat. We leggen uit waarom bloedcontrole bij het gebruik van Methotrexaat belangrijk is. Ook geven we instructies over het zelf injecteren.

Wat is Methotrexaat

Methotrexaat is een medicijn dat onder andere bij reumatische aandoeningen wordt gebruikt. Methotrexaat is een reumaremmers (DMARD). U wordt met dit medicijn behandeld om de ontstekingsverschijnselen als pijn, stijfheid en zwelling van de gewrichten te verminderen. En het ziekteproces te onderdrukken, met als doel om gewrichtsschade te voorkomen.

Methotrexaat wordt meestal in tablet vorm voorgeschreven. Soms wordt dit niet goed verdragen of werkt het niet voldoende. Dan kan er gekozen worden om het via injecties toe te dienen. De Methotrexaat wordt onder de huid (subcutaan) geïnjecteerd. U leert om zelf de injectie toe te dienen. Als dit niet mogelijk is kan uw partner of een naaste leren injecteren. Soms zal in overleg met u worden afgesproken dat de injectie op de poli reumatologie wordt toegediend. De injectie moet een maal per week gegeven worden.

De werking van Methotrexaat begint direct. Wel kan het een aantal weken duren voordat u daadwerkelijk effect merkt. De behandeling met Methotrexaat kan jaren worden voortgezet. De dosering wordt altijd individueel bepaald.

Methotrexaat wordt ook gebruikt bij de behandeling van kanker. Het kan namelijk snelgroeiende cellen die bij kanker voorkomen, doden. De dosering is dan vele malen hoger dan bij de behandeling van reuma.

Bijwerkingen

Bij gebruik van Methotrexaat kunnen bijwerkingen optreden. De genoemde bijwerkingen hoeven echter niet bij iedereen op te treden.

De meest voorkomende bijverschijnselen zijn:

- Maag-of darmklachten zoals misselijkheid, diarree, gebrek aan eetlust en/of opgeblazen gevoel.
- Stoornissen in de werking van de lever, zogenaamde leverfunctiestoornissen. Om de leverfunctiestoornissen op tijd op te sporen, wordt er regelmatig bloed afgenomen. Meestal kunnen leverfunctiestoornissen weer weggaan. Als het nodig is, wordt de dosering van Methotrexaat aangepast.

Minder voorkomende bijwerkingen zijn:

- Ontsteking van het slijmvlies van uw mond, keel, darmen en/of ogen. U merkt dit aan een branderig gevoel.
- Huidafwijkingen.
- Haaruitval.
- Hoofdpijn.
- Duizeligheid.
- Vergeetachtigheid.

Bijwerkingen die zelden voorkomen staan in de bijsluiter van de Methotrexaat. Dit zijn bijwerkingen als:

- Verhoogde kans op infecties.
- Stoornissen in de aanmaak van rode en witte bloedcellen.
- Bepaalde vorm van longontsteking.
- Nierproblemen. U merkt dit door vochtophoping.

Kans op bijwerkingen beperken

U kunt een aantal voorzorgsmaatregelen nemen om de kans op bijwerkingen te verminderen.

- Het gebruik van Foliumzuur of Folinezuur kan bijwerkingen tegengaan. Meestal zal de reumatoloog u een tablet foliumzuur 48 uur na Methotrexaat inname of injectie voorschrijven.
- Houdt u aan het schema van de bloedcontrole. Leverfunctiestoornissen en stoornissen in de aanmaak van bloed kunnen dan op tijd worden gezien.
- De combinatie van Methotrexaat en alcohol geeft een verhoogde kans op leverfunctiestoornissen. Daarom kunt u beter geen alcohol gebruiken of in ieder geval het gebruik van alcohol beperken tot maximaal een glas per week.

Waarschuw altijd uw arts als u een of meerdere bijwerkingen of andere lichamelijke veranderingen heeft. Ook als u vragen of twijfels heeft, kunt u altijd contact opnemen met de reumatoloog of reumaconsulent. Neem in ieder geval contact op met uw arts bij koorts, kortademigheid en/of algehele ziekte verschijnselen.

Gebruik met andere medicijnen

De volgende geneesmiddelen kunnen de bijwerkingen van methotrexaat versterken. Uw specialist zal daarom proberen deze combinaties te vermijden of anders uw bloed extra laten controleren.

- Trimethoprim en Co- trimoxazol (soort antibiotica).
- Een kuur om een allergie te behandelen (desensibilisatiekuur).
- Sommige Inenting (met levend verzwakte virussen).
- Probenicid (medicijn bij jicht).
- Valproïnezuur, carbamazepine, fenytoïne en fenobarbital (medicijn tegen epilepsie, wordt ook gebruikt bij zenuwpijn en depressiviteit).

De werking van Methotrexaat kan versterkt worden door het gebruik van ontstekingsremmende pijnstillers zoals Ibuprofen, Diclofenac en Naproxen. U mag deze geneesmiddelen alleen gebruiken als ze door uw reumatoloog zijn voorgeschreven.

Geef daarom **altijd** aan uw arts en apotheek door dat u Methotrexaat gebruikt als dit geneesmiddel worden voorgeschreven.

Kinderwens of zwangerschap

Methotrexaat mag niet worden gebruikt bij een kindwens of zwangerschap. Bij gebruik van Methotrexaat in de zwangerschap bestaat er namelijk een verhoogde kans op een miskraam of een aangeboren afwijking bij het kind. Daarom raden we u aan om een betrouwbare anticonceptiemethode te gebruiken tijdens de behandeling met Methotrexaat. Dit geldt voor zowel mannen als vrouwen. Overleg altijd met uw reumatoloog als u of uw partner zwanger wil worden. Zowel mannen als vrouwen moeten minimaal drie maanden voor de beoogde zwangerschap met Methotrexaat gestopt zijn. **Ook tijdens het geven van borstvoeding kunt u geen Methotrexaat gebruiken.**

Overig

Methotrexaat komt na het toedienen voor een deel terecht in uw urine, ontlasting, bloed, maaginhoud en wondvocht. Zorg daarom voor een goede hygiëne voor u en uw omgeving! Als u binnen twee dagen na het toedienen van Methotrexaat hiermee in contact komt, moet u uw handen goed wassen.

Toedienen van Methotrexaat

Methotrexaat-sputen worden één keer per week – op een vaste dag – onderhuids toegediend. Hierdoor wordt Methotrexaat beter opgenomen en neemt daarnaast de kans op bijwerkingen af. U kunt deze sputen gewoon bij u zelf toedienen. Methotrexaat kan het beste afwisselend in het linker- en rechterbovenbeen en links en rechts onder in de buik (5 cm van de navel) worden geïnjecteerd. Een doktersassistente leert u hoe dat moet en kijkt mee hoe u zichzelf de eerste spuit toedient. Voorafgaand aan de spuitinstructie krijgt u van de apotheek – tot uw controle afspraak – voldoende sputen mee (één per week).

Indien zelf sputen – na de instructie – alsnog niet mogelijk blijkt, kunt u de sputen ook laten toedienen door een doktersassistent/praktijkondersteuner bij de huisarts of door een doktersassistent op de polikliniek van de reumatologen.

Let op!

Als u op dit moment al tabletten Methotrexaat gebruikt, dan neemt u deze tabletten 5 dagen voor de geplande spuitinstructie **niet** meer in.

Methotrexaat onderhuids toedienen

Hieronder kunt u stap-voor-stap lezen hoe u uzelf Methotrexaat toe kunt dienen door middel van onderhuidse injectie.

Benodigheden

- Methotrexaat in voorgevulde spuit
- Steriele naald voor onderhuidse injecties
- Onsteriele gaasjes
- Alcohol 70%
- Naaldencontainer

Werkwijze

1. Was uw handen en droog ze goed af.
2. Zet de benodigheden binnen handbereik.
3. Controleer de datum van de spuit en of de vloeistof helder geel is.
4. Haal de spuit uit de verpakking. Let daarbij goed op hoe u de spuit vast heeft, pak de spuit niet bij de zuiger vast. De verpakking moet droog en schoon zijn.

5. Bepaal de prikplaats.

6. Desinfecteer de huid, wacht ongeveer 30 seconden.

7. Neem de Methotrexaat-spuit in de injecterende hand en verwijder de beschermhoes van de naald.

8. Pak de huid met de duim en wijsvinger (wanneer mogelijk) van de andere hand in een plooi.
9. Richt de naald tussen de duim en wijsvinger.
10. Steek in een snelle beweging de naald rechtop in de huid.
11. Laat de huidplooi langzaam los maar let op dat de naald goed in de huid blijft.
12. Pak met de vrije hand de spuit over en spuit met de andere hand de vloeistof langzaam en regelmatig in.

13. Trek de naald in een rechte en soepele beweging uit de huid, in dezelfde richting als u de naald heeft ingebracht. U kunt daarna nog deppen met een gaasje, niet wrijven. Het gaasje dient voor de opvang van een eventuele Methotrexaat- of bloeddruppel.
14. De beschermhuls van de naald mag u niet terugplaatsen op de naald: dit om te voorkomen dat u zich prikt.
15. Doe de spuit met naald in zijn geheel in de naaldencontainer.

16. Verwijder het gaasje van de insteekplaats en doe ook deze in de naaldencontainer.
17. Plak zo nodig een pleister op de insteekopening.
18. Was uw handen.

N.B. In geval van lekkage of schade aan de spuit, mag u deze niet gebruiken. U dient een beschadigde spuit in zijn geheel weg te gooien in de naaldencontainer.

Bewaren van Methotrexaat

Methotrexaat-injecties moeten op een droge, donkere plaats bewaard worden. Bewaar Methotrexaat uiteraard ook **buiten het bereik van kinderen**.

Naaldencontainer

U kunt na het toedienen van de Methotrexaat-spuit het lege spuitje, met de naald er nog aan vast, in de naaldencontainer plaatsen. De naaldencontainer dient tussen de wekelijkse injecties zachtjes dichtgedrukt te worden. Als de naaldencontainer vol is, kunt u deze afsluiten door de deksel helemaal door te drukken. U kunt de volle en afgesloten naaldencontainer inleveren bij uw eigen apotheek. U krijgt dan weer een nieuwe naaldencontainer mee. Wanneer u de naaldencontainer bij uw eigen apotheek inlevert, zijn hier kosten aan verbonden.

Als u een toediening Methotrexaat bent vergeten

Als u een spuit vergeten bent toe te dienen en u komt hier binnen één dag achter, dan kunt u deze spuit alsnog toedienen. De week erop injecteert u de Methotrexaat weer op de gebruikelijke dag. Is er echter meer dan één dag verstreken, dan kunt u deze spuit het beste overslaan.

Veel gestelde vragen

- **Na het spuiten krijg ik huiduitslag, wat nu.**
Methotrexaat-injecties kunnen inderdaad Huiduitslag geven. U kunt de plek koelen met koud water. Wij adviseren de volgende keer niet in de geïrriteerde huid spuiten. Zodra de irritatie weg is, kunt u daar weer spuiten.
- **De spuit spoot ik half leeg in de lucht, wat nu**
De spuit kunt u niet meer gebruiken, pak een nieuwe. De half lege spuit dient u in de naaldencontainer te deponeren. De vloeistof ruimt u op met gaasjes of keukenpapier die u daarna in de naaldencontainer doet.
Vervolgens het oppervlak huishoudelijk reinigen en uw handen wassen.
- **Ik heb mezelf een blauwe plek gespoten.**
Dit kan geen kwaad. U kunt het beste de volgende keer een andere spuitplaats kiezen, bijvoorbeeld het andere been of in de buik (links of rechts op 5 cm afstand van de navel). Als de blauwe plek weg is, kunt u daar weer spuiten.
- **De arts vertelt dat u nu 15mg mag gaan spuiten i.p.v. 20mg. U heeft nog 5 spuitjes van 20 mg. Wat moet u met de 5 spuiten van 20mg doen**
Deze 5 spuiten kunt u niet meer gebruiken. U kunt de spuiten bij de apotheek inleveren.
- **Er komt een klein druppeltje vloeistof na het spuiten op mijn been, mag ik deze met mijn handen weg vegen**
Het is niet verstandig om dit met uw handen te doen, gebruik een doekje en gooi deze in de naaldencontainer. Was hierna goed uw handen.
- **Moet ik zelf ook mijn handen wassen voor en na het spuiten**
Hygiënisch werken is belangrijk, daarom adviseren wij u altijd uw handen te wassen, zowel voor als na het injecteren.
- **Mag ik een spuit met MTX gevuld in de gewone afvalcontainer doen**
Nee, iemand anders (bijvoorbeeld de vuilnisman) kan zich aan de naald prikken. Daarnaast is een Methotrexaat-spuit net als elk geneesmiddel chemisch afval.
- **Ik heb veel last van zwangerschapstrepen/huidstriemen (striae), kan ik daar ook in spuiten**
Nee, dit is niet goed. Het is littekenweefsel, de huid is al beschadigd. Wij adviseren u naast de huidstriemen te injecteren.

Heeft u vragen

Als u vragen heeft kunt u contact opnemen met de medewerkers van de polikliniek Reumatologie in het Elkerliek ziekenhuis, telefoonnummer 0492-595963.

Aantekeningen:

.....

.....

.....

.....

.....

Wat kunt u verwachten op de polikliniek Reumatologie

Laagdrempelige zorg, dichtbij huis. Dat is waarin reumatologie in het Elkerliek ziekenhuis zich onderscheidt. U kunt terecht in Helmond en Deurne. Veel reumatologen verrichten zelf wetenschappelijk onderzoek naar de oorzaak van reumatische ziekten en naar nog betere behandelwijzen van deze aandoeningen. Zo ook in het Elkerliek. In tegenstelling tot de orthopedisch chirurg, voert de reumatoloog geen operaties uit. Een aantal aandoeningen kan zowel door de reumatoloog als door de orthopedisch chirurg worden gezien, zoals ontstekingen van pezen of slijmbeurzen.

Binnen ons specialismen werkt, naast de reumatologen, ook een reumaconsulent. Deze verpleegkundige heeft zich gespecialiseerd in de reumazorg.

Evaluatie voorlichting

Bent u van mening dat in deze folder bepaalde informatie ontbreekt, onduidelijk of onjuist is, dan horen wij dit graag.

U kunt dit aangeven bij het Patiëntenvoorlichtingsbureau.

Telefoonnummers en adressen

Polikliniek Reumatologen

Locatie Deurne

T: 0493 – 32 89 24

Locatie Helmond

T: 0492 – 59 59 63

Reumaconsulent

T: 0492 – 59 59 63

E: bvzeeland@elkerliek.nl

Patiëntenvoorlichting

T: 0492 – 59 51 02

E: pvb@elkerliek.nl

Elkerliek ziekenhuis

www.elkerliek.nl

voorlichting@elkerliek.nl

Locatie Helmond
Wesselmanlaan 25
5707 HA Helmond

Locatie Deurne
Dunantweg 16
5751 CB Deurne

Locatie Gemert
Julianastraat 2
5421 DB Gemert